

17. Streinu V. Poezie și poeți români / V. Streinu. – București : Minerva, 1983. – 495 p.

Summary

Kristiniia Paladian

The Versification of Dimitrie Anghel in the Context of Romanian Symbolism

The article is devoted to the peculiarities of poetic forms of the Romanian poet Dimitrie Anghel, one of the representatives of Romanian literary symbolism. It is shown that poet experimented in most cases in the realm of image symbolism and much less changed the rhythmicality of the poem. In the sphere of meter and rhythm D. Anghel used poetic forms created by the poets of the previous period. Among classical works iambic structures prevail – 88.9%. The most often used meter is iambic octameter with female caesura (I8f). It is one of the new meters introduced into Romanian literature by the poets-symbolists. I8f is characteristic of constant caesura before the tenth syllable and regressive accent dissimilation with strong accent on the second and the fourth as well as the sixth and eighth ictus. Another meter as to frequency of usage is iambic hexameter with female caesura (I6f), which called «Romanian Alexandryn». It has constant caesura before the eight unstressed syllable and constant third ictus on the sixth syllable which forms symmetric structure where the first and the third ictus in each half line are strong and the second is weak.

Key words: *symbolism, versification, syllabo-tonic, meter, rhythm, iambus, trochee, dactyl, amphibrach, Dimitrie Anghel.*

Дата надходження статті: «21» квітня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «19» травня 2017 р.

УДК 821.161.2 Андiєвська, Вовк

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА,

кандидат філософських наук

(м. Київ)

**Біблійна символіка самоцвітних каменів
у поезії Нью-Йоркської групи на прикладі творів
Емми Андiєвської і Віри Вовк**

У статті розкрито символіку коштовного каміння, використану у вибраній ліриці представників Нью-Йоркської групи. Уперше зіставлено використання самоцвітів як знаків і символів у творах Емми Андiєвської і Віри Вовк. Доведено біблійний підтекст каменів у текстах поетес. Наголошується на імпліцитній символіці, яка

включає історичну. Залучається фактаж із релігієзнавства, мінералогії, міфології.

Ключові слова: поезія, символ, коштовний камінь, Біблія, Нью-Йоркська група.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Символіка коштовного і напівкоштовного каміння, а також мінералів, складна і невичерпна, увесь час змінюється та залежить від історії, культури, середовища, де побутують ті чи інші реалії та вірування: індійські, арабські, шумерські, вавилонські, давньогрецькі, давньоримські, біблійні, тощо – до сучасних включно. Каміні фігурують у незліченних забобонах. Отже, навести всі значення самоцвітів, згадуваних чи інтерпретованих поетами НІГ, неможливо, але більша вірогідність витлумачити конотацію відповідно до контексту, в якому творили і творять ці письменники. Відповідно, перспективна для аналізу візуальна за характером творчість письменниць (ідентифікованих з Нью-Йоркською групою – О. Астаф'єв скорочує це як НІГ), які водночас є й художницями – це Емма Андіївська (1931 р. н., з 1943 р. еміграція, далі Мюнхен) і Віра Вовк (Віра-Лідія Катерина Селянська, 1926 р. н., з 1939 р. – еміграція, з 1952 р. у Ріо-де-Жанейро). У пропонованому дослідженні аналізується вибрана поезія цих авторок.

Аналіз досліджень і публікацій... Творчість згаданих письменниць неодноразово аналізувалася самими членами НІГ (наприклад, Б. Рубчаком), Л. Залеською-Онишкевич, І. Фізером та ін. (США), в Україні це наукові праці та рецензії Н. Анісімової, І. Астапенка, О. Астаф'єва, Ю. Григорчук, А. Дрозди, Д. Дроздовського, І. Жодані, І. Калинця, Н. Козіної, В. Мацька, С. Ожарівської, Т. Остапчук, В. Просалової, О. Смольницької, Л. Тарнашинської, Т. Цепкало, В. Шевчука та ін.; у Польщі – праці та переклади Т. Карабовича. Але постійне написання авторками нових текстів і елітарність їхніх складних творів вимагають розширеного підходу. *Виділення невирішених раніше питань загальної проблеми.* Е. Андіївську аналізують як сюрреалістку, її образність візуальна, згущена [1, с. 9 – 12]. Так само – у В. Вовк, але її творчість містить риси неоміфологізму, магічного реалізму, символізму, мундоновізму, романтизму тощо (сама письменниця не відносить себе до конкретного напрямку). Специфіка її творів стає зрозумілою у процесі аналізу. Образотворчий аспект у цих поетес аналізувався О. Астаф'євим [1, с. 31 – 39], І. Жодані [21] та ін., проте варто розширити інтермедіальність, зокрема, біблійний дискурс. У цьому аспекті важливу роль відіграють знаки і символи коштовного каміння. Для статті методологічно корисні праці з мінералогії

(О. Ферсман [29 – 30]), розвідки, які синтезують лінгвістику та мінералогію (М. Белавіна-Ніколашвілі [2 – 9; 24]), художні твори і науково-популярні праці [10; 28], енциклопедичні довідники [18; 22], а також Біблія [26]. Аналіз у пропонованій статті здійснюється відповідно до ерудиції та особистого досвіду авторок – їхніх подорожей, ознайомлення з культурними пам'ятками. Наводиться варіативність назв коштовних каменів, оскільки класифікація їхніх різновидів досі змінюється й вимагає уточнення [2].

Формування цілей статті... Відтак, метою статті є аналіз біблійної символіки самоцвітів у згаданих поетес, причому перспективне залучення інтермедіального і перекладознавчого аналізу. Допоміжним матеріалом виступає анонімна середньоанглійська поема XIV ст. «Perle» («Pearl»), уперше українською перекладена і проаналізована мною. У компаративному річизі інтерес являють її строфи, де описано Небесний Єрусалим (за Одкровенням Іоанна).

Виклад основного матеріалу... Можна виокремити кілька головних рис каменів у віруваннях, мистецтві тощо: 1) біблійна символіка; 2) цілющі та магічні властивості (у тому числі амулети проти чар, приворотні засоби, захист від вроків, тощо); 3) трансформація значень у різних культурах та епохах. Естетична, цілюща і магічна функції були часто нерозривні, що успішно використовувалося в художній літературі – наприклад, доби символізму (проза і драматургія О. Вайлда).

Що приваблювало давніх у коштовному камінні? З одного боку, камінь ніколи не старішає. З іншого, камені доглядали, бо вони могли втратити магічну силу через падіння або через дотик до мерця [19, с. 61]. У відомій в Україні книзі «Фізіолог» була здійснена спроба тлумачити властивості коштовних каменів на підставі євангельської символіки: алмаз означає Христа у людському серці, агат (який нібито вказує нурцю на перли у морі) – Іоанн Хреститель, перлина – Ісус Христос, а народження перлини у мушлі – непорочне зачаття [19, с. 63] (звідси мандорла: Богоматір з Немовлям зображені наче у мушлі): «Висока душа – перлівниця / Зі скритою перлиною / У передогрі вічності» [11, с. 12] (В. Вовк, збірка «Будова», 2015, вірш «Душа»; в інших творах з перлиною перегукується перламутр: переливи, білорожеві барви, райдуга). У В. Вовк коштовні камені – різнобарвні (наскрізний символ – самоцвіт, самоцвіти), екзотичні, часто бразильські, але водночас архетипові. Авторка прагне чіткості й подекуди строгості. Її живописання релігійне й спрямоване на самопізнання та очищення душі: «Самоцвітно всміхнувся Янгол / і

мовив: – Я – твоя Доля» (вірш «Янгол», збірка «Пісня Сирени» (2010) [12, с. 22]).

В Е. Андіївської прикметний цикл «Вігільї» (збірка «Спокуси святого Антонія», 1985). Назва – від лат. *Vigiliae* – «пильнування» (спочатку – у Римі нічна варта): у католиків – переддень Різдва (24 грудня) та відправа. У перших християн – усенічне бдіння перед Різдрвом. Відчуття хаосу, розламаності життя (так само у В. Вовк) тут граничне, проте кода першого вірша пропонує пошук центру, порятунк від смерті, яка чигає скрізь: «І кожен пробує крізь браму-хризоліт / В безсмертя, що свідомість – на золу» [25, с. 54]. Хризоліт: дослівно «золот(ав)ий камінь», синонім – олівін (з XVIII ст. [6]). Колір – переважно золотаво-зелений. Це і камінь Небесного Граду, і захист від демонів, і багатофункціональний амулет [32]. Вважалося, що він рятує від нічних жахів. За барокової доби хризоліт став особливо популярним [19, с. 75]. Брама, згадана Е. Андіївською, означає і межу, і екран (який затуляє моторошну реальність), і вхід у рай. Хризоліт викликає асоціації з Нероновим моноклем: доведено, що ця реліквія не смарагдова, а олівінова [28, с. 84]. Численні подорожі авторки (як і В. Вовк), безпосереднє бачення святинь та інших скарбів можуть бути приводом для такого трактування.

Біблійні ряди каменів (нагрудник первосвященника; Небесний Єрусалим). *Перший ряд*: у тексті Біблії – рубін, йому тотожній сердолік; топаз – перидот, смарагд так і залишається. *Другий ряд*: у Біблії – карбункул, йому тотожній гранат; сапфір – лазурит, алмаз – хризоліт. *Третій ряд*: у Святому Письмі – яхонт або лігур (яхонтами називали червоні та сині камені, найчастіше рубін і сапфір), йому тотожній циркон; агат і аметист і в сучасному трактуванні не змінюються. *Четвертий ряд*: у тексті Біблії – хризоліт, йому тотожній – берил, онікс не змінюється й зараз, а під яспісом, як зараз вважають, розуміється яшма. Ще один набір із дванадцятьох каменів згадується в Одкровенні (Об'явленні) святого Йоана (Івана) Богослова, або Апокаліпсисі (Одкр. 21 : 19 – 21). Тут замість алмаза, карбункула, агата й онікса з'являються хризоліт, халцедон, сардонікс, хризопраз та гіацинт. Хризоліт – сьома підвалина небесного муру (Об. 21 : 19 – 20). (Докладніше: [27]). Отже, в Е. Андіївської камінь другого або четвертого ряду. У згаданій поемі «Перлина», строфа 85: «Йоан повів про хризоліт, / Що сьомий камінь тут на ймення, / Берил – це восьмий самоцвіт, / Топаз – дев'ятий, мовить вчення, / Десятий – хризопраз-сусід, / І сяйво далі незреченне – / Це гожий, гідний гіацинт. / І аметисти провітленні, / Лілові в синяві священні, / Дванадцятий пречистий стан, – / Я знаю: це у Одкровенні / Повів апостол Іоанн» (з

неопублікованого архіву О. Смольницької). О. Ферсман наводив подібну орнаментальність в описах Девараки – індійського міста Крішні, а також в індійській книзі «Мага Судассана-Суттанда» описано сім мурів (валів), причому кожний – з певного каменя: агату, гірського кришталю, жаду, коралу тощо [30, с. 51]. Ці камені (а також інші) вважалися допомогою при астральному контакті [4].

Алмаз (грецьк. *adamas* – «нездоланий», звідси адамант, але є уточнення: «адамант» насправді означає «сталь» [28, с. 39]) у християнстві означав твердість (тобто Христа), витримку перед спокусами. Його «крицевість» відома зі словотвору з пам'яток: «той, який не кується» [7]. Алмаз перевіряється на твердість (по ньому б'ють молотком) – так само випробовують віруючого. У давнину його плутали з кришталем (ознаки: твердість, прозорість). Це Христовий символ. Інший камінь – рубін – хрестоносці брали у походи як захист від чуми; цей камінь обороняв од диявола; через основну ознаку – червоний колір – рубінами довго вважали шпінелі [19, с. 65 – 66]. Рубін – колір крові, часто Христової; так само це любов, мучеництво; королівська порфіра (багряниця). Якщо розвинути образ хрестоносців, то він інтерпретується у В. Вовк: власне хрестоносці; емігранти; вигнанці; конкістадори; мандрівники; прочани. Вони шукали святий Грааль. Ця чаша могла бути смарагдовою (і у легендах вона така; у Генуї відома реліквія саме смарагдового скла, яку називають справжнім Граалем), але перша асоціація – з кров'ю (Христовою), отже, «подвійне дно» означає і рубін. Святою Землею або казковою Індією могла сприйматися Бразилія (Ельдорадо). Це і українське бачення кінця XIX – першої половини XX ст., і специфіка екзотичної країни – наприклад, величезні самоцвітні друзи у крамницях і розвинуте ювелірне та декоративно-прикладне мистецтво. Те ж саме можна сказати про різноманітну флору і фауну, різновиди якої досконало знають лише науковці, але не пересічні бразильці. (Факти наводила В. Вовк у приватному спілкуванні 2011 р.). «Екзотичність» у В. Вовк насправді не змальовує екзотики як такої: це складний підтекст. Наприклад: «У топазових бризках твій регіт зарощує ніч» [13, с. 223]. «Топазові» можна сприймати як доволі частий епітет – за кольором океану (певно, прозоро-блакитним, голубуватим). Але відомі значення топазу: божественна чеснота, вірність, дружба, любов, здатність заспокоювати нервову систему [22, с. 42] (вода має терапевтичний ефект). Також топаз буває жовтих відтінків і може навіть нагадувати бурштин. Отже, цей символ у В. Вовк неоднозначний.

Символіка каменів через еволюцію та різнокультурне сприйняття амбівалентна: так, гранати означали і щастя, і кохання, і водночас в

Італії це був «удовин камінь», який допомагав удовам усе витримати [19, с. 67]. Можна знайти паралелі з рубіном: червоний колір – кров.

Кришталь означав «цноту і чистоту Богородиці» (Мадонни) [19, с. 68]. Головна риса – прозорість, на яку звертали увагу і стародавні греки, і християни. Гірському кришталю надавали сакральні функції (запалювання священного вогню у старогрецьких храмах). У Х ст. кришталь став емблемою візантійських і германських імператорів, а також угорського короля [19, с. 68]. Отже, і рубін, і кришталь означають владу від Бога. Тривожному густому червоно-кривавому кольору можна протиставити об'єктивну прозорість. Рубін може бути маскулітним символом (Христос), кришталь – фемінітним (Мадонна), материнським. В асоціативному ряді кришталь можна поставити разом з перлиною і агатом, у В. Вовк – опалом, а також гіалітом (грец. *hyalos* – «скло» [9]), тобто це теж камінь Пречистої. У плані прозорості інтерес для асоціативного ряду можуть являти діоптази (грец. *dioptevo* – «бачу наскрізь»), прозорі смарагдово-зелені камені [9], подібні до Неронових лінз.

З огляду на тривалий контакт В. Вовк з романською культурою (португаломовною, французькою, іспанською, володіння латинською мовою) і звернення авторки до фольклору різних народів можна звернутися до іспанської пісенної символіки, базованої на католицькій, а притлумлено – ще й арабській: сапфір – камінь істини, вірність, аквамарин – надія, що долає відчай, берил – щастя, бірюза – везіння, аметист – пам'ять і віра, смарагд – безсмертя, рубін – милосердя, гранат – влада і перемога, а корал – оберіг, традиційний подарунок на весілля [23, с. 637]. Корал часто згадується у В. Вовк: це бразильська ікона Матері Божої Коралеві, чия риза розшита українськими емігрантками (інтерв'ю; роман «Останній князь Звонимир» та інші твори: «жива ікона Богородиці Коралів» [12, с. 20] у вірші «Зустріч», «Пісня Сирени»). Корал – український символ, водночас популярний в Європі. Корал означає кров. Також виникають асоціації і з підводними коралами – звертання до перебраного на «чорта» (у даному разі латиноамериканського духа) танцюриста: «Коралевим кущем розгалужуеш свої жили» [13, с. 223] (симфонія «Сальвадор», збірка «Капша Хреста», 1969). Отже, це містеріальність, ритуал. З екстазу=страждання народжується творчість – танець, естетичне враження публіки від нього.

Опал: у В. Вовк це, вочевидь, шляхетний опал з блакитним відтінком. Він символізує божественну проникливість, благочестя і вірність; стародавні римляни гадали, що опали сиплються з небес, коли спалахує блискавка [22, с. 43]. Він і «вогненний», і «чарує зір» [8]. У

Середньовіччя вірили, що цей камінь загострює зір злодіям і затуманює іншим [19, с. 74]. У цьому розумінні неординарна повість «Спілкування з опалевим метеликом» (2012, досліджували: Ю. Григорчук, С. Майданська, О. Смольницька та ін.), де важливу роль відіграють віршовані вставки – імпровізації екзотичного метелика. «Метеличка» Морфо творить містерію, але професор не завжди розуміє поетичних метафор, порівнянь у таких імпровізаціях. Морфо намагається розкрити своєму Анімусу очі, але той, одурманений егоцентризмом і впливом негативної Аніми, вважає метелика маніпуляторкою. Оригінальний епітет – не «опаловий», а «опалевий», який нагадує польський: це питомий галицький варіант. Зовнішність Морфо: «...вблискують голубо-емалеві, опалеві крильця» [14, с. 15]; убита професором, відроджена героїня «мерехтіла опалево-синьо... я мусів рукою прислонити вічі, щоб її світло мене не разило» [14, с. 58]. Це видіння нагадує сяйво воскреслого Христа: сакральне недоступне профанному зору. Отже, тут опалові ознаки: божественність, дотичність небесам і вірність. Недарма осіння Морфо нагадувала «синю хусточку... в золотому листі» [14, с. 58]. Також за кольором це може бути й арктичний опал – суміш азуриту з малахітом, а китайським опалом називали і місячний камінь та халцедон [8], барвами подібні до крилець Морфо. Водночас метелик поєднує і смарагдові риси: «Хіба ти нічого не чув про славну Haetera Esmeralda? Невже не читаєш романів світової літератури...» [14, с. 16]. Вочевидь, це натяк на Есмеральду – героїню роману В. Гюго «Собор Паризької Богоматері», яка танцем і целібатом містить функції жриці (проте Клод Фролло сприймав її як блудницю – звідси «гетера» у В. Вовк; так само професор не розуміє Морфо; обидва герої – чоловіки, науковці). Як відомо, ім'я героїні В. Гюго – від її зеленого талісману (іспанською та португальською «esmeralda» – «смарагд»). Інтермедіальний аспект: у французькій екранізації «Собору Паризької Богоматері» (1956) у ролі Есмеральди – зеленоока Джина Лоллобриджиди: колір очей підкреслює характер імені, цей натяк зрозумілий тим, хто читав роман. Як і Есмеральда, Морфо безвинно гине від чоловічих рук, але метелик знову воскресає (а героїня Гюго може відродитись як вічний образ у мистецтві).

Бірюза (у В. Вовк «туркус», англ. turquoise, фр. pierre turquoise – «турецький камінь» [5]) асоціюється з мусульманським Сходом, хоча її давно здобували на Синаї [19, с. 76]; камінь відомий з арабських джерел. За текстами, основна роль – благодіючий вплив на здоров'я. Також це, як і смарагд, це камінь Ізиди (якій відповідає Афродіта) – родючості, кохання, також перемоги [5].

Сапфіри: у давнину ними називали лазурити [19, с. 76] – за кольоровою ознакою, «синій». У Біблії це камінь Небесного Граду. В інших джерелах: «сапфір» (лазурит, ляпіс-лазур) допомагав відрізнати правду від брехні, рятував від меланхолії. У християнстві це небо, пізнання; споглядання (яке «вподібнюється до сапфіра»); софійність [31, с. 435]. Варто звернути увагу на кольорову символіку, пов'язану з церквою. Зокрема, це візантійський обряд (оскільки В. Вовк греко-католичка). Аналізуючи сприйняття символу, П. Флоренський стверджував, що його розуміння знизилося до алегоричного [31, с. 432]. Наводячи теорії Леонардо да Вінчі та Й.-В. Гете про колір, священник приймає ті трактування, які близькі православної теодицеї.

Із вищесказаним пов'язаний іконопис. Цікавим зіставленням з кольоровою гамою поезії В. Вовк будуть висловлені М. Волошином принципи у статті «Чому учат ікони?» (журнал «Аполлон», 1914), а також із його вибраною лірикою. Мотивація вибору – візантійський канон (якому віддана героїня В. Вовк княжна Вероніка [13, с. 170]), українське коріння цього митця (поета і художника, а також мистецтвознавця – досліджувані авторки також поєднують таку діяльність), а також обізнаність В. Вовк з його поетичною і живописною творчістю, причому і з українськими перекладами віршів (спеціально здійсненими мною). Ю. Григорчук досліджувала принципи ікони та вітражів у вербальній творчості В. Вовк [20]. Про враження від творчості М. Волошина зазначає В. Вовк у своїх спогадах «Човен на обрії»: у Коктебелі 2011 р. вона з посестрою, художницею Зоєю Лісовською-Нижанківською роздивлялися «...картини в музею Максиміліяна Волошина... Потім також і ми проходились променадою, з величавим видом на гору Карадаг, звідки добувають коштовне каміння» [15, с. 22]. Мисткині відчували українське коріння поета і художника, і підтвердження такої генеалогії їм було надано (мною). У згаданій статті М. Волошин пояснював про оліфу, яка склоподібно застигала, ховаючи барви (створені яечним жовтком), що тепер «виникають перед нами в усьому своєму горінні» [17, с. 292]. Те ж саме можна сказати про принципи В. Вовк, які нагадують принцип айсберга: головне підготований читач мусить домислити сам, уловити горіння.

Аналізуючи символізм основних іконописних кольорів, М. Волошин наводить їхнє значення, причому ці значення можуть бути використані при дослідженні текстів НЙГ: жовтий – сонячне світло, червоний – земля, синій – повітря. Це три стихії. У В. Вовк: «Сьогодні я ранком молилася / В церкві святого Онуфрія, / В жовтизні, сині та рожевізні / Фресок...» [13, с. 162]. Червоний – «глина, з якої створено людське тіло

– плоть, кров, пристрасть» [17, с. 292] (згадується Адам). Звичайно, у поетів НІГ багато переосмислень і складнішого розуміння цих барв, але основа саме така. Суміш кольорів містична: так, ліловий (поєднання червоного і синього) у М. Волошина: «Фізична природа, просякнута відчуттям таємниці, дає молитву» [17, с. 292]. Виникають асоціації з аметистом. Цей колір протиставляється жовтому – «кольору царственої самосвідомості та самоствердження» [17, с. 293], ліловий і жовтий – кольори вітражів готичних соборів, більше лілового і синього кольорів стає в епохи містичного пізнання, тощо [17, с. 293]. Наведені відкриття не означають схематичності, бо у поета, на думку автора, можна розрізнити «канонічний стовбур рослини і вільне цвітіння індивідуальної творчості на його гіллі» [17, с. 294].

У поетичному циклі М. Волошина «Руанский собор» (1907) впадають у вічі часті поєднання лілового і червоного кольорів – наприклад, вірш «III. Вечерние стекла» (про вітражі) христологічний: «Темным светом вытканые ткани, / Страстных душ венчальная фата, / В них рубин вина, возникший в Кане, / Алость роз, расцветших у креста» [16, с. 82]. В українському перекладі: «Покрівці темнавим світлом тканні, / Душ вельон у пристраснім чутті, / В них рубін вина, поява в Кані, / Червінь руж, розквітлх на хресті» («Вечірні скельця», з неопублікованого архіву Ольги Смольницької). У попередньому вірші, «II. Лиловые лучи», повторюється та сама кольорова символіка. Аметист: якщо в Елладі це був камінь Афродіти, а ще його колір ототожнювали з вином і вважали, що носій аметисту не сп'яніє [19, с. 69], то у католицизмі це камінь кардинал (у православ'ї – архієрея [28, с. 146]). Аметистом оздоблювали оклади ікон, хрести тощо (майбутня мучениця, княжна Вероніка у В. Вовк, протиставляючи матеріальне вічному, пише кардиналу Джованнібаттісті: «Я не кохаюся в Вашому дворі... / Самоцвітних хрестах» [13, с. 170]). Там само, у «Любовних листах княжни Вероніки до кардинала Джованнібаттісті» (1967): «Пишете, що в Вас, Друже, / П'ятірка великих перснів / З рубіном, топазами, аметистами / І що не легко їх зцілувати» [13, с. 162]; як іронічне протиставлення адресантка наводить свій сон про драбину Якова, якою збігав «червоношатий янгол» (натяк на кардинала), і персні у нього були «бородавка – самоцвіт!» [13, с. 162], тобто надмірна сакралізація профанного профанізується.

Варто наголосити, що аметист буває різних відтінків, у тому числі пурпурового (або поєднує пурпуровий і фіолетовий), навіть червоноястого [29, с. 294]. Спільні риси у давньогрецькій (язичницькій) і християнській рецепціях: надання спокою, урівноваженості, стриманості. Водночас це пристрасність: католицька символіка серцець,

які розпинають себе на хресті, саме аметистова [28, с. 146]. І у М. Волошина у цитованому вірші, і у В. Вовк спільний католицький містицизм, причому самоцвітна символіка виникає як асоціації саме під час споглядання архітектури (у поета Срібного віку це Нотр-Дам, у В. Вовк не лише цей собор, але й храм узагалі; також це бразильська барокова архітектура, київська Софія тощо). Отже, самоцвіт=церква, храм. В обох поетів спільний принцип одкровення, що М. Волошин висловлює афористично: «Аметист – молитвенный алтарь, / И сапфир, испуганный и зрящий» [16, с. 82]. Це прозрівання, прозирання таємниці, медитативність.

Висновки з описаного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі... Складність орнаментальних принципів описування Е. Андіївською і В. Вовк самоцвітів базується на біблійній символіці, історичних джерелах, іконописі та мистецтві католицьких вітражів, а також трансформується відповідно до сучасності. Ліричний герой (або героїня) – містик, візіонер, митець, але водночас і модерна людина, яка ще профанна, проте пізнає сакральне. Каміні у поетес – це і мармурові собори чи римські ванни, і прикраси, і реліквії, й інкрустація, причому піднесені у ранг символу, часто сакральні. Робота має перспективу продовження у порівнянні кольоративів і символіки коштовного каміння у поезії В. Вовк із містичною поезією Надії Тефі (Лохвицької, українською вірші та проза перекладені мною), а також письменників різних культур. Також плідне зіставлення вербального і невербального мистецтва на згадану тему у членів НІГ.

Список використаних джерел і літератури:

1. Астаф'єв О. [Передмова] / Олександр Астаф'єв // Поети «Нью-Йоркської групи». Антологія / Упоряд. текстів О. Г. Астаф'єва, А. О. Дністрового; Передм. О. Г. Астаф'єва. – Харків : Веста : Вид-во «Ранок», 2003. – С. 9 – 12, 31 – 39.
2. Белавина-Николашвили М. Драг. камень. Что имеем в виду и как называем? / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/02/21/2362>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
3. Белавина-Николашвили М. Культурология камня. Древнейшая история / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/01/10/1125>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
4. Белавина-Николашвили М. Культурология камня. Магия популярных минералов / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/01/10/2222>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.

5. Белавина-Николашвили М. Названия драгоценных камней по мифониму / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/02/28/641>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
6. Белавина-Николашвили М. Наименования драгоценных камней по ассоциациям / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/02/26/682>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
7. Белавина-Николашвили М. Наименования драгоценных камней по их внутренним свойствам / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/02/23/870>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
8. Белавина-Николашвили М. Общеродовые названия драгоценных камней / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/02/22/854>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
9. Белавина-Николашвили М. Прозрачность камня / Марина Белавина-Николашвили [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2016/03/09/1043>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 11.01.2017.
10. Валаев Р. Алмаз – камень хрупкий. Новеллы о драгоценных камнях, рассказы / Рустем Валаев. – 3-е, доп. изд. – К. : Радянський письменник, 1973. – 256 с.
11. Вовк В. Будова / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро : Contraste, 2015. – 84 с.: іл.
12. Вовк В. Зеніт / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – Львів : БаК, 2012. – 102 с.
13. Вовк В. Поезії / Віра Вовк. – К. : Родовід, 2000. – 422 с.
14. Вовк В. Спілкування з опалевим метеликом / Віра Вовк // Вовк В. Діптіх. – Ріо-де-Жанейро – Львів : БаК, 2013. – С. 15 – 16, 58.
15. Вовк В. Човен на обрії / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – Львів : БаК, 2013. – 136 с.
16. Волошин М. Вечерние стекла / Руанский собор / Максимилиан Волошин // Волошин М. Собрание сочинений. – Т. 1. Стихотворения и поэмы 1899 – 1926 / Сост. и подгот. текста В. П. Купченко, А. В. Лаврова; Коммент. В. П. Купченко. – М. : Эллис Лак 2000, 2003. – С. 82.
17. Волошин М. Чему учат иконы? / Максимилиан Волошин // Волошин М. Лики творчества / Максимилиан Волошин. – Ленинград : Наука, 1988. – С. 292 – 294.
18. Все о камнях и амулетах от А до Я / Авт.-сост. Н. В. Белов. – Минск : Современный литератор, 2003. – 608 с.
19. Гольцман Е. Е. Дурной глаз и порча / Е. Гольцман. – М. : ТЕРРА, 1996. – 144 с.
20. Григорчук Ю. М. Проза Віри Вовк: виміри сакрального / Ю. М. Григорчук. – Брустурів : Дискурс, 2016. – 364 с.: іл.

21. Жодані І. М. Емма Андіївська і Віра Вовк: тексти в контексті інтерсеміотики: Монографія / Жодані І. М. – К. : ВДК «Університет «Україна», 2007. – 116 с.

22. Знаки и символы / Иан Харрисон, Джеймс Л. Харрисон, Салли Реган, Анна Саутгейт, Амбер Токли. – М. : ООО «Изд-во Астрель», 2009. – 352 с.: ил.

23. Испанская народная поэзия : Сборник / Сост. Н. Р. Малиновская и А. М. Гелескул. – М. : Радуга, 1987 р. – На исп. яз. с избранными русскими переводами. – 672 с.

24. Николашвили М. Н. Номинация драгоценных камней в русском языке: этимология, функционирование, типология / Николашвили Марина Николаевна. – Автореф. дис. ... канд. филол. н. – Спец-ть 10.02.01. –русский язык. – М., 2012. – 18 с.

25. Поети «Нью-Йоркської групи». Антологія / Упоряд. текстів О. Г. Астаф'єва, А. О. Дністрового; Передм. О. Г. Астаф'єва. – Харків : Веста : Вид-во «Ранок», 2003. – 288 с. – (Серія «Програма з літератури»).

26. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, араміїськими та грецькими текстами. – Ukrainian Bible 63 DC. United Bible Societies 1990 – 55 М.

27. Смольницька О. О. Анонімна середньоанглійська поема XIV ст. «Перлина» («Perle»): відтворення символіки і контекстуальних зв'язків в україномовному художньому перекладі / Смольницька О. О. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Перекладознавство та міжкультурна комунікація». – 2016. – Вип. 5. – С. 36 – 43.

28. Супрычев В. А. Самоцветы. Геммологические этюды об ограночных камнях Украины / В. А. Супрычев. – К. : Наук. думка, 1981. – 214 с.

29. Ферсман А. Е. Очерки по истории камня: В 2 т. / А. Ферсман. – Т. 1. – М. : ТЕРРА – Книжный клуб, 2003. – 304 с., 48 с. ил.

30. Ферсман А. Е. Очерки по истории камня: В 2 т. / А. Ферсман. – Т. 2. – М. : ТЕРРА – Книжный клуб, 2003. – 336 с., 48 с. ил.

31. Флоренский П. А. Столп и утверждение истины. Опыт православной теодицеи / П. А. Флоренский. – М. : ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 640 с. – (Philosophy).

32. Хризолит [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.symbolarium.ru/index.php/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82>, на рус. яз., свободный. – Дата доступа: 08.04.2017.

References:

1. Astafiev O. [Peredmova]. *Poety «Niu-Yorkskoi hrupy». Antolohiia*. Uporiad. tekstiv O. H. Astafieva, A. O. Dnistrovoho; Predm. O. H. Astafieva. Kharkiv, Vesta, Vyd-vo «Ranok», 2003, p. 9 – 12, 31 – 39.

2. Belavina-Nikolashvili M. Drag. kamen'. Chto imeem v vidu i kak nazyvaem? [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/02/21/2362>, на рус. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

3. Belavina-Nikolashvili M. Kul'turologija kamnja. Drevnejshaja istorija [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/01/10/1125>, на рус. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

4. Belavina-Nikolashvili M. Kul'turologija kamnja. Magija populjarnyh mineralov [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/01/10/2222>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

5. Belavina-Nikolashvili M. Nazvanija dragocennyh kamnej po mifonimu [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/02/28/641>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

6. Belavina-Nikolashvili M. Naimenovaniya dragocennyh kamnej po asociacijam [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/02/26/682>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

7. Belavina-Nikolashvili M. Naimenovaniya dragocennyh kamnej po ih vnutrennim svojstvam [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/02/23/870>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

8. Belavina-Nikolashvili M. Obshherodovye nazvanija dragocennyh kamnej [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/02/22/854>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

9. Belavina-Nikolashvili M. Prozrachnost' kamnja [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.proza.ru/2016/03/09/1043>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 11.01.2017.

10. Valaev R. Almaz – kamen' hrupkij. Novelly o dragocennyh kamnjah, rasskazy. Kyiv, Radjans'kij pis'mennik, 1973, 256 p.

11. Vovk V. Budova. Rio-de-Zhanejro, Contraste, 2015, 84 p.

12. Vovk V. Zenit. Rio-de-Zhanejro – Ljviv, BaK, 2012, 102 p.

13. Vovk V. Poeziji. Kyiv, Rodovid, 2000, 422 p.

14. Vovk V. Spilkuvannya z opalievym metelykom. *Vovk V. Dyptykh*. Rio-de-Zhanejro – Ljviv, BaK, 2013, pp. 15 – 16, 58.

15. Vovk V. Choven na obriju. Rio-de-Zhanejro – Ljviv, BaK, 2013, 136 p.

16. Voloshin M. Vechernie stekla. Ruanskij sobor. *Voloshin M. Sobranie sochinenij. Volume 1. Stihotvorenija i pojemy 1899 – 1926. Sost. i podgot. teksta V. P. Kupchenko, A. V. Lavrova; Komment. V. P. Kupchenko*. Moskva, Jellis Lak, 2000, 2003, p. 82.

17. Voloshin M. Chemu uchat ikony? *Voloshin M. Liki tvorcestva*. Leningrad, Nauka, 1988, pp. 292 – 294.

18. Vse o kamnjah i amuletah ot A do Ja. Avt.-sost. N. V. Belov. Minsk, Sovremennyj literator, 2003, 608 p.

19. Golcman E. E. Durnoj glaz i porcha. M. : TERRA, 1996. – 144 s.

20. Hryhorchuk Yu. M. Proza Viry Vovk: vymiry sakralnoho. Brusturiv, Dyskursus, 2016, 364 p.

21. Zhodani I. M. Emma Andiiivska i Vira Vovk: teksty v konteksti intersemiotyky: Monohrafiia. Kyiv, VDK «Universytet «Ukraina», 2007, 116 p.

22. Znaki i simvoly. Ian Harrison, Dzhejms L. Harrison, Salli Regan, Anna Sautgejt, Amber Tokli. Moskva, OOO «Izd-vo Astrel'», 2009, 352 p.

23. Ispanskaja narodnaja poezija: Sbornik. Sost. N. R. Malinovskaja i A. M. Geleskul. Moskva, Raduga, 1987, 672 p.

24. Nikolashvili M. N. Nominacija dragocennyh kamnej v russkom jazyke: jetimologija, funkcionirovanie, tipologija. Avtoref. dis. ... kand. filol. n. Spec-t' 10.02.01. russkij jazyk, Moskva, 2012, 18 p.

25. Poety «Niu-Yorkskoj hrupy». Antolohiia. Uporiad. tekstiv O. H. Astafieva, A. O. Dnistrovoho; Peredm. O. H. Astafieva. Kharkiv, Vesta, Vyd-vo «Ranok», 2003, 288 p.

26. Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu. Povnyi pereklad, zdiisnenyi za oryiginalnymy yevreiskymy, aramiiskymy ta hretskymy tekstamy. Ukrainian Bible 63 DC. United Bible Societies 1990 – 55 M.

27. Smolnytska O. O. Anonimna serednoanhiiska poema XIV st. »Perlyna» («Perle»): vidtvorennia symboliky i kontekstualnykh zviazkiv v ukrainomovnomu khudozhnomu perekladi, *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriia «Perekladoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsiia»*, 2016, Volume 5, pp. 36 – 43.

28. Suprychev V. A. Samocvety. Gemmologicheskie jetjudy ob ogranochnykh kamniah Ukrainy. Kyiv, Nauk. dumka, 1981, 214 p.

29. Fersman A. E. Ocherki po istorii kamnja: V 2 t. Volume 1. Moskva, TERRA – Knizhnyj klub, 2003, 304 p.

30. Fersman A. E. Ocherki po istorii kamnja: V 2 t. Volume 2. Moskva, TERRA – Knizhnyj klub, 2003, 336 p.

31. Florenskij P. A. Stolp i utverzhenie istiny. Opyt pravoslavnoj teodicei. Moskva, OOO «Izd-vo AST», 2003, 640 p.

32. Hrizolit [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.symbolarium.ru/index.php/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82>, na rus. jaz., svobodnyj. – Data dostupa: 08.04.2017.

Summary

Olha Smolnytska

The Biblical Symbolics of Gemstones in the Poetry of the New York Group in the Works by Emma Andiyevska and Vira Vovk

The article deals with the symbolics of the gemstones used in the selected texts by the representatives of the New York group. The using of gems as signs and symbols in the lyrics by Emma Andiyevska and Vira Vovk is analyzed for the first time in comparison. The biblical subtext of the precious stones symbolical meaning in the works by both poetesses is proved. The implicit symbolics, including the historical one, is emphasized. The factual material from religious studies, mineralogy, mythology is involved.

Key words: *poetry, symbol, a precious stone (gemstone), the Bible, the New York group.*

Дата надходження статті: «04» квітня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «26» квітня 2017 р.